

AZERBAJYAN VATANDAŞLA- RININ SEYAHAT ETME NİYETİ İLE COVID-19 KORKUSU VE GÜVEN ALGISININ İLİŞKİSİNİN BELİRLENMESİ ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA*

Öz

Küresel salgın dönemlerinde bireyle-
rin salgın hastalığa yakalanma korkusu ulusla-
rarası seyahat etme niyetini etkilemektedir.
Salgın döneminde bireyin seyahat etme niyeti
ile ilişki içerisinde olan en temel iki faktör
olarak korku ve güven duyguları karşımıza
çıkılmaktadır. Çalışmada, Azerbaycan'da yaşa-
yan bireylerin sahip oldukları COVID-19 kor-
kuları ve Türkiye'ye yönelik güven algıları ile
salgın döneminde seyahat etme niyetleri ara-
sındaki ilişkinin ampirik olarak incelenmesi
amaçlanmaktadır. Araştırmadan elde edilen
bulgulara göre bireylerin COVID-19 korkusu
ile seyahat etme niyeti arasında istatistiki açı-
dan anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Fakat bi-
reylerin Türkiye'ye yönelik sahip olduğu gü-
ven algısı ile seyahat etme niyeti arasında ista-
tistiki açıdan anlamlı, orta düzeyde ve pozitif
yönlü bir ilişki bulunmuştur.

Anahtar Kelimeler: COVID-19 korkusu,
Güven, Seyahat etme niyeti, Azerbaycan,
Türkiye

ULUSLARARASI TÜRK
DÜNYASI ARAŞTIRMA-
LARI DERGİSİ
INTERNATIONAL
JOURNAL OF TURKISH
WORLD STUDIES
CİLT 4 / SAYI 3 / TEMMUZ
2021

**Sorumlu Yazar
Corresponding Author**

Güliz AKSOY
Ayşe İpek AYTAÇ
Matanat MAMMADOVA
Dr. Ankara Hacı Bayram Veli
Üniversitesi, İşletme Doktora
Programı Mezunu,
agulizaksoy@gmail.com
Araştırma Görevlisi, Yozgat
Bozok Üniversitesi, İktisadi ve
İdari Bilimler Fakültesi,
ipek.aytac@yobu.edu.tr
Öğretim Görevlisi Azerbaycan
Devlet İktisat Üniversitesi
(UNEC), mammado-
va_matanat@unec.edu.az

**Gönderim Tarihi
Received**
15.06.2021

**Kabul Tarihi
Accepted**
02.08.2021

Atf
AKSOY, Güliz, AYTAÇ,
Ayşe İpek, MAMMADOVA,
Matanat (2021). "Azerbaycan
Vatandaşlarının Seyahat Etme
Niyeti İle Covid-19 Korkusu
Ve Güven Algısının İlişkisinin
Belirlenmesi Üzerine Bir
Araştırma", *Uluslararası Türk
Dünyası Araştırmaları*
Dergisi, (4/3), 87 - 104.

ARAŞTIRMA MAKALESİ
RESEARCH ARTICLE

* 7-8 Nisan 2021 tarihleri arasında düzenlenen Uluslararası İşletme, Ekonomi
& Eğitim Sempozyumunda sunulmuştur.

DETERMINATION OF FEAR OF COVID-19 AND PERCEPTION OF CONFIDENCE WITH INTENTION TO TRAVEL: A RESEARCH ON AZERBAIJAN

Abstract

In times of global epidemics, individuals' fear of getting sick affects their international travel intention. During the epidemic period, feelings of fear and trust emerge as the two most basic factors which are related to the intention of traveling. The aim of this study is to empirically examine the relationship between Azerbaijani people's fear of COVID-19, their perception of trust towards Turkey and their travel intentions during pandemic. According to findings from the study, there was no significant relationship between the individuals' fear of COVID-19 and travel intentions statistically. However, the relationship between individuals' trust towards Turkey and intention of travel were statistically significant, moderately correlated and in a positive way.

Key Words: Fear of COVID-19, Trust, Travel Intention, Azerbaijan, Turkey

Giriş

Korona virüsler, insanlarda ve hayvanlarda hastalığa neden olan büyük bir virüs ailesidir. COVID-19 hastalığına bu virüs ailesinden SAR-CoV-2 virüsü neden olmaktadır. Çin'in Vuhan eyaletinde 2019 yılı Aralık ayında ateş, öksürük ve nefes darlığı gibi solunum yolu belirtileri gösteren bir grup hastada yapılan araştırmalar sonucunda COVID-19, 13 Ocak 2020 tarihinde tanımlanmıştır. Salgının kaynağının bu bölgedeki hayvan pazarı olduğu tespit edilmiştir. Korona virüs hayvandan insana daha sonra da insandan insana bulaşarak, şehirden eyalete oradan tüm ülkeye ve sonunda tüm dünyaya yayılmıştır (T.C. Sağlık Bakanlığı, 2020e).

Türkiye Cumhuriyeti Sağlık Bakanlığı Türkiye'de henüz vaka gerçekleşmeye başlamadan yapılan çalışmalar hakkında ve mevcut durumla ilgili basın açıklamaları yapmıştır. İlk olarak Çin'de görülen COVID-19 vakalarına karşı bilim kurulu toplantısının ardından yayınladığı basın duyurusuyla Çin'in Vuhan şehrinden İstanbul'a olan uçak seferlerinin durdurulduğunu

açıklamıştır. Ayrıca Dünya Sağlık Örgütünden bir uyarı gelmemiş olmasına rağmen tedbir olarak Çin'den gelen bütün uçaklardan inişlerde yolcuların termal kamera ile taranmasına karar verilmiş ve havaalanlarında karantina odaları hazır hale getirilmiştir (T.C. Sağlık Bakanlığı, 2020a).

Çin genelinde insanlara hızla bulaşan ve dünyanın farklı ülkelerinde de görülerek küresel bir tehdit olan korona virüsün ağır tablolara ve ölümlere yol açtığı ifade edilmiştir. Küresel boyutta olan virüs salgınlarıyla mücadelede tecrübeli bir kadronun varlığı ve hızlı müdahale edilebiliyor olmasının önemine dikkat çekilmiş ve Türkiye'nin iyi yetişmiş sağlık profesyonelleri ve donanımlı, yüksek kapasiteli sağlık tesislerine sahip olduğu bu tehdiye karşı durma gücünün olduğu ifade edilmiştir (T.C. Sağlık Bakanlığı, 2020b).

Türkiye'yi kısa zamanda elli altı ülkede de görülmeye başlayan COVID-19 salgınına karşı korumak için İran ile de önce havayolu sonradan kara ve demiryolu geçişleri ayrıca Irak, İtalya, Güney Kore ile de tüm uçuşlar durdurulmuştur (T.C. Sağlık Bakanlığı, 2020c). 11 Mart 2020 tarihinde virüs Türkiye sınırlarından girmiş ve ilk COVID-19 pozitif vaka açıklanmıştır (T.C. Sağlık Bakanlığı, 2020f). Aynı tarihte Dünya Sağlık Örgütü tarafından, bir hastalığın ülkeler, kıtalar hatta tüm dünyaya yayılıp etkisi altına alması olarak tanımlanan pandemi COVID-19 için ilan edilmiştir (T.C. Sağlık Bakanlığı, 2020g). Mart ayı ile birlikte ülkemizde COVID-19 vakalarının olmaya başlamasıyla birlikte Bilim Kurulu tarafından COVID-19 bilgilendirme burosu hazırlanarak 81 ile dağıtımı sağlanmıştır (T.C. Sağlık Bakanlığı, 2020d). 13 Mart 2020 tarihinde İçişleri Bakanlığı tarafından yayınlanan 81 il Valiliği ve Hudut İdare Mülki Amirliklerine Genelge ile Sağlık Bakanlığı ve bilim kurulunun önerileri doğrultusunda salgının hızla arttığı ülkelere gelen yolcu girişlerinin durdurulmasına ve yurtdışından gelen Türk vatandaşlarına kontrol ve karantina uygulanmasının yapılması bildirilmiştir (T.C. İçişleri Bakanlığı, 2020a). 15 Mart 2020 tarihinde yayınlanan ek genelge ile, insanları hastalıktan korumak ve salgının yayılmasını önlemek için eğlence mekanları ertesi gün itibarıyla geçici olarak faaliyetlerini durdurmuştur (T.C. İçişleri Bakanlığı, 2020b). 16 Mart 2021 tarihindeki ek genelge ile halkın genel kullanımına açık olan "...tiyatro, sinema, gösteri mer-

kezi, konser salonu, nişan/düğün salonu, çalgılı/müzikli lokanta/kafe, gazino, birahane, taverna, kahvehane, kıraathane, kafeterya, kır bahçesi, nargile salonu, nargile kafe, internet salonu, internet kafe, her türlü oyun salonları (atari, playstation vb.), her türlü kapalı çocuk oyun alanları (AVM ve lokanta içindekiler dâhil), çay bahçesi, dernek lokalleri, lunapark, yüzme havuzu, hamam, sauna, kaplıca, masaj salonu, SPA ve spor merkezlerinin” faaliyetlerine de bulaş riskini minimize etmek üzere geçici süreyle durdurma kararı alındığı duyurulmuştur (T.C. İçişleri Bakanlığı, 2020c). 3 Nisan tarihinde yayınlanan genelge ile de şehirlere giriş çıkış tedbirleri getirilmiş, yaşlara göre sokağa çıkma kısıtlamasına gidilmiş ve maske kullanım zorunluluğu getirilmiştir (T.C. İçişleri Bakanlığı, 2020d). 28.05.2020 tarihinde toplanan Cumhurbaşkanlığı kabinesinde bilim kurulunun önerileri ışığında daha önceden getirilen kısıtlamaların bazılarında yeniden değerlendirme yapılmıştır. Yayılma ve bulaş hızının azalması, vaka artış hızının düşüşe geçmesi ile birlikte Türkiye’ de 1 Haziran 2021 tarihi itibariyle kontrollü normalleşme süreci başlamıştır. Faaliyetleri geçici süreliğine durdurulan ya da kısıtlanan lokanta, restoran, kafe, pastane, kıraathane, kahvehane, çay bahçesi, dernek lokallerinin, yüzme havuzu, kaplıca, hamam, sauna, SPA merkezleri vb. işletmeler, kısıtlanan park/bahçe, rekreasyon alanları, piknik alanları, mesire ve öğren yerleri, plajlar, piknik, spor, yürüyüş, gezi, balık tutma vb. faaliyetler, sergi ve tezgâhlarda giyim, oyuncak, süs eşyası, çanta vb. gerekli olmayan ihtiyaç maddelerinin satışının yapıldığı tüm pazarlar zaman sınırlandırmasına bağlı olarak yeniden faaliyet göstermeye başlamışlardır. Bu sürecin pandeminin yayılmasını önleyerek sürdürülebilmesi için, Sağlık Bakanlığı, bilim kurulu tarafından her bir faaliyet alanı için belirlenen kuralları işletmelere tebliğ etmiştir (T.C. İçişleri Bakanlığı, 2020f).

11 Mart 2020 tarihinden 1 Haziran 2020 tarihine kadar hiçbir şey eskisi gibi olmamış tüm dünya ile birlikte Türkiye de hastalığın bulaşmasının önüne geçilmesi amacıyla haftalarca karantinada kalmış, yayılma artış hızının kontrol altına alınmaya başladığı zaman “yeni normal” kurallarına bağlı olarak karantinadan kontrollü bir şekilde çıkmıştır. T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı da bu süreçte konaklama tesislerinde, yeme- içme tesislerinde, deniz turizmi tesis ve araçları ile turizm amaçlı

sportif faaliyetlerde, turist rehberliği hizmetlerinde ve kültür sanat tesislerinde kontrollü normalleşme süreci hakkında genelgeler yayımlayarak personel, ziyaretçi ve işletmeler için gerçekleştirilmesi gereken faaliyetleri ilan etmiştir (T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2020a). 21 Kasım tarihinden itibaren, artan vaka sayılarına bağlı olarak, tekrar kısıtlamalara gidilmiş ve hafta sonları sokağa çıkma yasağı ilan edilmiştir (T.C. İçişleri Bakanlığı, 2020e).

1. Kavramsal Çerçeve

1.1.Seyahat Etme Niyeti

COVID-19 korkusu ve güven değişkenlerinin etki ettiği varsayılan seyahat etme niyeti, bireyin seyahat etme isteği olarak tanımlanmaktadır (Lou ve Lam, 2020: 3). Seyahat etme niyeti başka bir tanımında, herhangi bir destinasyona istenilen bir zaman dilimi içerisinde seyahat etme imkânı olarak da ifade edilmektedir (Baker ve Crompton, 2000'den aktaran; Şengel vd., 2020: 108). Kabadayı ve Kardeş (2020) yaptıkları çalışma sonucunda, bireyin seyahat etme eğilimi üzerinde salgın tehdidinin negatif yönlü etkisinin bulunduğu ortaya konmuştur. Altınay Özdemir ve Yıldız (2020) yaptıkları araştırma bulguları neticesinde COVID-19 salgınının bireylerin seyahat etme niyetini negatif yönde etkilediği sonucuna ulaşmıştır. COVID-19 salgın sürecinde insan yaşamının ölüm tehdidi altında olmasıyla artan COVID-19 korkusunun bireyin diğer ülkelere seyahat etme niyetini etkilediği varsayılmaktadır. Şengel ve arkadaşları (2020) yaptıkları çalışmada COVID-19 kaynaklı ölüm kaygısının turistlerin seyahat davranışında belirleyici olduğu sonucuna varmışlardır. Bu nedenle çalışmada COVID-19 korkusu ve güven faktörlerine de yer verilmiştir.

1.2.COVID-19 Korkusu

Dünya 2019 yılında ortaya çıkan, çıkış nedeninin ve tedavisinin tam olarak saptanamadığı bulaşıcı hastalık olan COVID-19 virüsü ve bu virüsün yarattığı korku ile boğuşmaktadır. Bu süreçte ırk ve kültürden bağımsız olarak tüm insanların deneyimlediği birincil duygu türü olan korku, tehlikenin farkında olma halidir (Lou ve Lam, 2020). Korku genel olarak tehlike,

acı veya zararlarla tetiklenen bir duygu olarak tanımlanmaktadır (Hoog vd. 2018'den aktaran; Luo ve Lam, 2020). COVID-19 korkusu, bireyin küresel salgın krizi karşısında verdiği duygusal tepkiyi ifade etmektedir (Jian vd., 2020: 2). COVID-19 salgınında bulaş ve ölüm oranlarının yüksekliğinin; bu salgına yönelik etkili önlem ve tedavi eksikliği ile birleşmesinin doğal bir sonucu olarak birçok insanda COVID-19 korkusu meydana gelmektedir. Şanlı, Erdem ve Unur (2020) gerçekleştirdikleri çalışmada araştırma katılımcılarının COVID-19 salgını öncesi tatile gitme niyetine sahip olduğu fakat salgının yarattığı tehdit algısının katılımcıların tatile gitme niyetlerini negatif yönde etkilediği sonucu elde edilmiştir. Bu bilgiler ışığında araştırmada aşağıdaki hipotezler önerilmiştir.

H1₀: Bireyin COVID-19 korkusu ile Türkiye'ye seyahat etme niyeti arasında istatistiki açıdan anlamlı bir ilişki yoktur.

H1₁: Bireyin COVID-19 korkusu ile Türkiye'ye seyahat etme niyeti arasında istatistiki açıdan anlamlı bir ilişki vardır.

1.3.Güven

Literatürde turizm bağlamında özel olarak bireyin yeme-içme işletmelerine (Crotts, Coppage ve Andibo, 2001; Hyun, 2009), konaklama işletmelerine (Kim vd. 2009) ya da seyahat acentalarına (Kim, Chung ve Lee, 2011; Wu ve Chang, 2006) yönelik duyduğu güvenden farklı olarak bu çalışma perspektifinden güven, kamu kurum ve kuruluşlarına, turizm işletmelerine ve destinasyondaki yerel halka yönelik duyulan güveni kapsamaktadır (Marinao vd., 2012: 28). Genel olarak bu bağlamda ele alınan güven, kamu kurum ve kuruluşlarının, turizm işletmelerinin ve yerel halkın önemli görülen hususlarda yeterliliği ve dürüstlüğü olarak tanımlanabilmektedir (Marinao vd., 2012: 28). Kamu kurumlarına ve turizm işletmelerine duyulan güven, kurumun etik veya politikayla ilgili aldığı kararlar açısından turistlerin yönetime olan inancını ifade etmektedir (Wong vd., 2011). Kamu kurumlarına duyulan güven, bireyler ve turizm paydaşları arasında köprü kurmaktadır (Beritelli vd., 2007). Turistlerin seyahat süreçlerinde gittikleri ülkenin yerel halkıyla iletişim kurma ihtimali bulunmaktadır. Bu nedenle turistlerin zihninde yerel halka yönelik oluşan güven algısı bireyin o destinasyona seyahat etme niyetini etkilemektedir (Artigas vd., 2017). Wachyu-

ni ve Kusumaningrum (2020) turist davranışının COVID-19 salgını sonrası nasıl olacağını belirlemeye yönelik yaptıkları çalışmada, ülkelerin korona virüsten etkilenen hasta sayılarının bireyin seyahat etme niyetini etkileyeceğini ve bu nedenle bireylerde güven duygusunu meydana getirecek stratejilerin üretilmesi gerekliliğini vurgulamışlardır. Literatürde gerçekleştirilen çalışmalarla ortaya çıkan sonuçlar doğrultusunda bireylerin COVID-19 korkusunun artması durumunda seyahat etme niyetlerinin azalacağı ve seyahat etme niyeti oluşturulan destinasyona yönelik duyulan güvenin bu etkileşim üzerinde etkisinin olacağı varsayımıyla araştırmada aşağıdaki hipotezler önerilmiştir.

H₂₀: Bireyin güven algısı ile Türkiye'ye seyahat etme niyeti arasında istatistiki açıdan anlamlı bir ilişki yoktur.

H₂₁: Bireyin güven algısı ile Türkiye'ye seyahat etme niyeti arasında istatistiki açıdan anlamlı bir ilişki vardır.

2. Araştırma Metodolojisi

2.1. Araştırmanın Amacı ve Önemi

Devlet kurumlarının, özel işletmelerin ve ülkenin yerel halkının COVID-19 salgın sürecinde uyguladığı önlemlerin Azerbaycan'da yaşayan potansiyel turistlerde oluşturduğu güven algısı ile bu bireylerin Türkiye'ye seyahat etme niyeti arasında istatistiki açıdan anlamlı bir ilişkinin olup olmadığı ve buna ek olarak bireyin sahip olduğu COVID-19 korkusu ile Türkiye'ye seyahat etme niyeti arasındaki istatistiki açıdan ilişki olup olmadığı ampirik olarak sınanarak tespit edilmesi amaçlanmıştır. Ulusal ve uluslararası literatürde güven algısı ile seyahat etme niyeti kavramları ve birbiriyle ilişkisini ele alan çalışmalar mevcuttur. Fakat gerçekleştirilen literatür incelemesi neticesinde güven algısının, seyahat etme niyetinin ve COVID-19 korkusunun bir arada ampirik olarak sınındığı araştırmaya rastlanmamıştır. Buna bağlı olarak, araştırmanın literatürdeki bu boşluğu dolduracak nitelikte olduğu düşünülmektedir. Ülkenin resmi ve özel kurumlarına, yerel halkına duyulan güvenin ve bireylerin yakalandıklarında yaşamlarını tehlike altına sokan bu salgın sürecinde COVID-19 korkusunun potansiyel turistleri destinasyon seçimlerini ve ilgili destinasyona seyahat etme niyetlerini etkileyen en temel iki faktör olarak var olduğu düşünülmektedir. Bu bağlamda araştırma sonucunda, destinasyon yönetim örgütle-

rine, turizm paydaşlarına bir takım yol gösterici öneriler sunulacaktır.

Evrenin büyük olması, araştırmanın zaman ve maliyet kısıtlarından dolayı olasılıklı örnekleme yöntemlerinden faydalanılamamıştır bu nedenle örnekleme, kolayda örnekleme yöntemi ile belirlenmiştir. Araştırmanın evrenini, Azerbaycan'da yaşayan uluslararası seyahat etme kısıtı olmayan bireyler oluşturmaktadır. Uluslararası seyahat etme niyeti bulunduran ve bu niyetini davranışa dönüştürme yetkinliğine sahip bu bireyler, turizm sektörünün karar verici ve uygulayıcı en önemli aktörlerindedir. Azerbaycan'da yaşayan seyahat etme kısıtı olmayan bu bireylerin tamamına ulaşmak zaman, maliyet ve salgın sürecinde alınan önlem kısıtları nedeniyle mümkün olmamıştır. Kısıtlar sebebiyle olasılıklı örnekleme yöntemlerinden faydalanılamamıştır bu nedenle örnekleme, kolayda örnekleme yöntemi ile belirlenmiştir. Bu bağlamda örneklemini 152 kişinin oluşturduğu bu çalışma ön araştırma niteliği taşımaktadır.

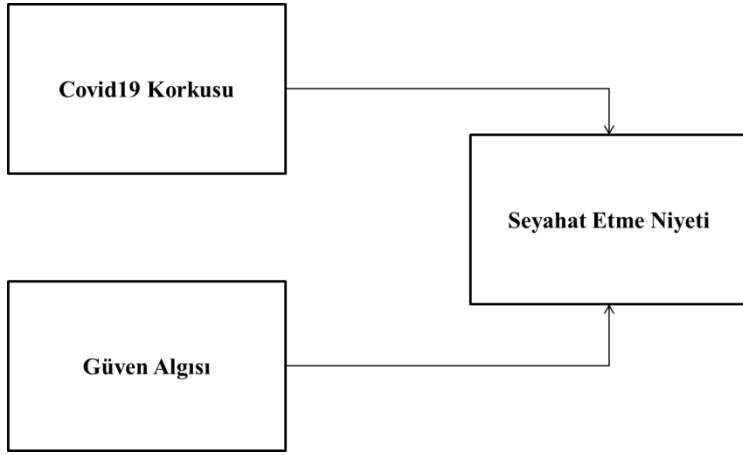
2.2. Veri Toplama Aracı

Araştırmada veri toplama aracı olarak anket yöntemi tercih edilmiş olup; salgın sürecinde yüz yüze anket toplama yönteminin mümkün olmaması sebebiyle anket formu çevrimiçi hazırlanmıştır. Anket formunun birinci kısımda araştırma katılımcılarının demografik özelliklerine ilişkin sorular, ikinci kısımda ise araştırma modelini oluşturan değişkenlere ait ifadeler yer almaktadır. Anket formunda ikinci kısımda yer alan ifadelerle ilişkin yanıtlar 5'li Likert ölçeğine göre hazırlanmış olup; 1: Hiç katılmıyorum, 2: Katılmıyorum, 3: Tarafsızım, 4: Katılıyorum, 5: Tamamen Katılıyorum ifadelerini temsil etmektedir. Literatür taraması neticesinde elde edilen ölçekler önce pazarlama akademisyeni ve İngilizce öğretmeni tarafından Türkçeye çevrildikten sonra; Azerbaycan'da görev yapan Azeri akademisyen tarafından Azerbaycan Türkçesine çevrilerek çalışmaya uyarlanmıştır. Araştırmada ölçeklere ilişkin ifadelerin elde edildiği kaynakların bilgisi verilmektedir. COVID-19 salgın sürecinde, ülkelerin yönetimlerinin salgının kontrol altına alınması adına aldıkları önlemlerin, bununla birlikte turizm işletmelerinin turistlere konaklama süreçlerinde güvenilir hizmet sunma çabalarının ve yerel halkın salgına yönelik alınan tedbirleri uygula-

ması turistlerin diğer ülkelere seyahat etme niyetine ve dolayısıyla seyahat davranışına etki edeceği varsayılan diğer bir faktör olarak çalışmada güven değişkenine yer verilmiştir. Marinao vd. (2012) çalışmasından güven duygusu ölçeği uyarlanmıştır. Araştırmada tutuma ait 8 adet ifade yer almaktadır. Luo ve Lam (2020) çalışmasından seyahat etme niyeti ölçeği uyarlanmıştır. Araştırmada seyahat etme niyetine ait 3 adet ifade yer almaktadır. COVID-19 korkusuna ait ölçeği oluşturan ifadeler, Ahorsu vd. (2020) tarafından geliştirilmiştir ve araştırmanın amacına uygun şekilde uyarlanarak dahil edilmiştir. COVID-19 korkusuna ait 7 adet ifade yer almaktadır. Araştırmanın anket formu Yozgat Bozok Üniversitesi Etik Komisyonu'na sunulmuştur. 23.12.2020 tarihli toplantısında uygun görülmüş olup etik açıdan bir sakınca bulunmadığına ilişkin 17/03 karar numaralı etik rapor alındıktan sonra çalışma verilerinin elde edilmesi süreci 27.12.2020- 22.01.2021 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir.

2.3.Araştırma Modeli, Hipotezler ve Yöntemi

Çalışma betimleyici, kesitsel ve bağlantısal özellikler taşıyan sonuç çıkarıcı araştırmadır. Nicel araştırma yönteminin benimsendiği bu çalışmada araştırma modellerinden tarama modeli içerisinde yer alan betimleyici ve ilişkisel tarama desenleri kullanılmıştır. Çalışmada Azerbaycan'da yaşayan potansiyel turistlerin Türkiye'ye hangi amaçla seyahat ettiklerinin, COVID-19 salgını öncesi ve sonrası seyahat etme durumlarına ilişkin betimleyici nitelikte bilgiler sunması sebebiyle araştırma modeli betimleyici desen olarak ifade edilmektedir. Ayrıca salgın sürecinde bireyin Türkiye'deki devlet kurumlarının, özel işletmelerin ve yerel halkın salgın uygulamalarına yönelik sahip olduğu güven algısı ve COVID-19 korkusu değişkenlerinin Türkiye'ye seyahat etme niyeti değişkeni arasında istatistiki açıdan anlamlı bir ilişkinin tespitinin amaçlanması sebebiyle ilişkisel tarama deseni kullanımı uygun görülmüştür.

Şekil 1. Araştırma Modeli

H1₀: Bireyin COVID-19 korkusu ile Türkiye'ye seyahat etme niyeti arasında istatistiki açıdan anlamlı bir ilişki yoktur.

H1₁: Bireyin COVID-19 korkusu ile Türkiye'ye seyahat etme niyeti arasında istatistiki açıdan anlamlı bir ilişki vardır.

H2₀: Bireyin güven algısı ile Türkiye'ye seyahat etme niyeti arasında istatistiki açıdan anlamlı bir ilişki yoktur.

H2₁: Bireyin güven algısı ile Türkiye'ye seyahat etme niyeti arasında istatistiki açıdan anlamlı bir ilişki vardır.

Araştırma verilerinin tanımlayıcı istatistiksel analizi, güvenilirlik analizi, korelasyon analizi IBM SPSS 21 istatistiki paket programı kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Veri setinin normal dağılım göstermediği ve buna bağlı olarak parametrik test varsayımını karşılamadığı tespit edilmiştir. Bu nedenle değişkenler arasında istatistiki açıdan anlamlı ilişkinin ampirik olarak incelenmesi aşamasında Spearman Brown sıralı korelasyon katsayısı kullanılarak korelasyon analizi gerçekleştirilmesi uygun görülmüştür.

3. Bulgular

Araştırma katılımcılarının demografik özelliklerine ait dağılım Tablo1'de gösterilmektedir. Tablo1'e göre 70'i (%46,1) kadın ve 82'si (%57,1) erkek olan katılımcıların 123'ü (%80,9) bekar, 29'u (%19,1) evlidir. Yaşa göre ağırlıklı çoğunluk dağılıma bakıldığında katılımcılarının 93'ü (%61,2) 19-24 yaş aralığında, 24'ü (%15,8) 25-34 yaş aralığında olduğu görülmektedir.

Azerbaycan Vatandaşlarının Seyahat Etme Niyeti İle Covid-19 Korkusu ve Güven Algısının İlişkisinin Belirlenmesi Üzerine Bir Araştırma

Demografik Özellikler		Frekans	Yüzde
Cinsiyet	Kadın	70	46,1
	Erkek	82	53,9
Medeni Durum	Evli	29	19,1
	Bekar	123	80,9
Yaş	18 yaş ve altı	20	13,2
	19-24 yaş	93	61,2
	25-34 yaş	24	15,8
	35-44 yaş	11	7,2
	45-54 yaş	3	2,0
	65 yaş ve üzeri	1	0,7
	Çalışma Durumu	Yarı zamanlı çalışıyor	2
Tam zamanlı çalışıyor		31	20,4
Öğrenci		94	61,8
Emekli		2	1,3
İş arıyor		10	6,6
Çalışmıyor		13	8,6
Eğitim Durumu	Lise	8	5,3
	Ön Lisans	5	3,3
	Lisans	112	73,7
	Yüksek Li- sans	18	11,8
	Doktora	9	5,9

Gelir Düzeyi	499 AZN ve/veya altı	40	26,3
	500-1000 AZN	42	27,6
	1001-1501 AZN	23	15,1
	1502-2002 AZN	16	10,5
	2003-2503 AZN	10	6,6
	2504-3004 AZN	3	2,0
	3005-3505 AZN	5	3,3
	3506 AZN ve/veya üzeri	13	8,6

Tablo 1. Araştırma Katılımcılarının Demografik Dağılımı

Ölçeğin güvenilirliğinin tespitinde bakılan Cronbach Alpha değeri araştırmada kullanılan ölçeği oluşturan soruların türdeş bir yapıyı oluşturup oluşturmadıklarını belirlemeye çalışılmaktadır. Güvenilirlik, araştırmada kullanılan ölçeğin ölçmek istediğini tutarlı bir şekilde ölçme kabiliyetinin derecesini ifade etmektedir. Cronbach Alpha değerleri için aşağıdaki gibi yorum yapılabilir (Karagöz, 2017: 445):

$0,00 \leq \alpha < 0,40$ ise ölçek güvenilir değildir,

$0,40 \leq \alpha < 0,60$ ise ölçeğin güvenilirliği düşüktür,

$0,60 \leq \alpha < 0,80$ ise ölçek oldukça güvenilirdir,

$80 \leq \alpha < 1,00$ ise ölçek yüksek derecede güvenilir bir ölçektir.

Ölçeği oluşturan değişkenlerin ifade sayıları, ortalama, standart sapma ve Cronbach Alpha değerleri Tablo 2’de gösterilmiştir.

Azerbaycan Vatandaşlarının Seyahat Etme Niyeti İle Covid-19 Korkusu ve Güven Algısının İlişkinin Belirlenmesi Üzerine Bir Araştırma

Değişkenler	İfade Sayısı	Min-Max	Ortalama	Std. Sapma	Cronbach α
COVID-19 Korkusu	7	1-5	1,993	0,836	0,846
Güven	8	1-5	3,518	0,901	0,925
Seyahat Etme Niyeti	3	1-5	3,618	1,016	0,676

Tablo 2. Değişkenlerin İfade Sayıları, Ortalama, Standart Sapma ve Cronbach Alpha Değerleri

Tablo2’de verilen değişkenlere ait Cronbach Alpha değerlerine bakıldığında, COVID-19 korkusu ile güven değişkenlerine ait ölçeklerin yüksek derecede güvenilir olduğu, seyahat etme niyetine ait ölçeğin ise oldukça güvenilir bir ölçek olduğu yorumu yapılabilir.

Ölçeklerin güvenilirliğinin tespitinden sonra araştırma modelini meydana getiren değişkenler arası ilişkilerin tespiti için korelasyon analizi gerçekleştirilmiştir. Verilerin normal dağılım göstermediği durumlarda Spearman Brown sıra korelasyon katsayısı tercih edilmektedir (Atan vd., 2012: 152). Araştırma verileri normal dağılım göstermediği için korelasyon analizinde Spearman Brown sıra korelasyon katsayısı kullanılmıştır. Korelasyon analizi sonucu değişkenlere ait Spearman Brown sıra korelasyon katsayı değerleri Tablo3’te gösterilmiştir.

Değişkenler	COVID-19 Korkusu	Güven	Seyahat Etme Niyeti
COVID-19 Korkusu	1		
Güven	r=0,166* p=0,041	1	
Seyahat Etme Niyeti	r=0,091 p=0,263	0**	r=0,49 p=0,00

*İlişki 0,05 düzeyinde anlamlı (2-tailed) **İlişki 0,01 düzeyinde anlamlı (2-tailed)

Tablo 3. Korelasyon Analizi Sonuçları

Analiz sonucuna göre değişkenler arası ilişkilere bakıldığında COVID-19 korkusu ile seyahat etme niyeti arasındaki ilişkiyi ölçen Spearman Brown sıra korelasyon katsayısı istatistiksel olarak anlamlı olmadığı tespit edilmiştir ($p=0,26$). Elde edilen bulgu ışığında araştırmanın H_{10} hipotezi desteklenerek; H_{11} hipotezi red edilmiştir. Analiz sonucu elde edilen bu bulgu literatürde yer alan çalışma bulgularıyla benzerlik göstermektedir. Sánchez-Cañizares ve arkadaşları (2020), Peric ve arkadaşları (2021) ve Luo ve Lam (2020) COVID-19 korkusu, risk algısı ve seyahat niyeti ilişkisini inceledikleri çalışmalarında COVID-19 korkusunun seyahat etme niyeti üzerinde doğrudan etkisi olmadığını ifade etmektedirler.

Güven ile seyahat etme niyeti arasındaki ilişkiyi ölçen Spearman Brown sıra korelasyon katsayısı istatistiksel olarak anlamlıdır ($p=0,000$). İstatistiki açıdan anlamlı ilişkinin orta düzeyde pozitif yönlü olduğu tespit edilmiştir ($r=0,49$). İki yönlü $p<0,05$ anlamlılık düzeyinde H_{20} hipotezi red edilebilir, H_{21} hipotezi kabul edilebilir koşulu sağlanmıştır. Seyahat etme niyeti değişkenindeki değişimin %24'ü ($R^2=0,24$) güven değişkeni ile açıklanabilmektedir.

Spearman Brown korelasyon katsayısının sig değer 0,05'ten küçük çıkması sebebiyle H_{20} hipotezi reddedilerek, bireylerin sahip olduğu güven algısı ile Türkiye'ye seyahat etme niyetleri arasında pozitif yönlü ilişki olduğuna %5 önem seviyesinde karar verilmiştir. İlişki katsayılarının value değeri %49 orta yönlü pozitif anlamlı bir ilişkinin olduğuna işaret etmektedir. COVID-19 salgın sürecinde bireyin sahip olduğu güven algısı ile seyahat etme niyeti doğru orantılı bir yaklaşım sergilemektedir.

Sonuç ve Öneriler

Türkiye Cumhuriyeti, hastalığın ülke sınırları içerisinde tespit edilmesinden itibaren hem kendi ülke vatandaşlarının hem de diğer ülke vatandaşlarının sağlığını korumak için bir dizi önlem alarak bunu kitle iletişim araçlarıyla ve sosyal medya araçlarıyla duyurmuştur. Küresel salgın başında tüm dünyanın neredeyse tam kapanma yaşadığı, ulusal sınırların aşılamadığı bu dönemin ardından gelen yeni normal dönem ile birlikte kontrollü bir şekilde başta turizm amaçlı olmak üzere insan hareketliliği

yaşanmaya başlanmıştır. Pandeminin yarattığı sosyal ve finansal etki tüm sektörlerde hissedilmiştir. Seyahat kısıtlamaları sebebiyle turizm sektörü bu süreçten önemli düzeyde etkilenmiştir.

Salgının yayılmasını önlemek için, Azerbaycan Cumhuriyeti ile komşu ülkeler arasındaki devlet sınırına kısıtlayıcı bir rejimin getirilmesi ve çoğu ülkede geçici seyahat kısıtlamaları, bölgeden diğer ülkelere ziyaretçi sayısında keskin bir düşüşe neden olmuştur. Azerbaycan Devlet İstatistik Komitesinin resmi sitesinde yayınlanan bilgilere göre 2019 yılı Ocak-Eylül dönemiyle kıyaslandığı zaman yurt dışına giden Azerbaycan Cumhuriyeti vatandaşlarının sayısı 2020 yılının aynı döneminde 3,9 kat azalma göstererek 1.073.000 kişi olmuştur (<https://www.stat.gov.az/>). Ülke vatandaşlarının % 30,9'u İran'a, % 27,7'si Gürcistan'a, % 19,5'i Rusya Federasyonu'na, % 13,2'si Türkiye'ye ve % 8,7'si diğer ülkelere ziyaret gerçekleştirmiştir. 2020 yılı Ocak-Şubat aylarıyla kıyaslandığında, 2021 yılının Ocak-Şubat aylarının istatistik verilerine göre Azerbaycan vatandaşlarından ülke dışına seyahat edenlerin sayısı 13,5 kat azalarak 60.900 kişi olmuştur. Ülke vatandaşlarının % 47,3'ü Türkiye'yi, % 17,3'ü Rusya Federasyonu'nu, % 10,5'i Gürcistan'ı, % 8,3'ü İran ve % 16,6'sı diğer ülkeleri ziyaret etmiştir (Azerbaycan Cumhuriyeti Devlet İstatistik Komitesi, 2021). 2021 yılının verilerine bakıldığında, küresel salgın sürecinde Azerbaycan Cumhuriyeti vatandaşları (%47,3'ü) tarafından en çok seyahat edilen ülkenin Türkiye Cumhuriyeti olduğu görülmektedir.

Yukarıda paylaşılan istatistiki veriler ışığında Azerbaycan vatandaşlarının küresel salgın sürecinde Türkiye'ye seyahat etme niyetleri, güven ve COVID-19 korkusu bağlamında incelemeyi hedefleyen ön çalışma niteliğindeki bu araştırmada sonuç olarak, Türkiye'nin küresel salgın krizini başarılı bir şekilde yönetmiş olmasının Azerbaycan'da yaşayan potansiyel turistlerde yarattığı güven duygusu ile Türkiye'ye salgın sürecinde seyahat etme niyeti arasında pozitif yönlü ilişkinin bulunduğu tespit edilmiştir. Küresel salgın sürecinde potansiyel turistleri ülkemize çekmek isteyen turizm paydaşlarına bireylerde güven algısı yaratmaları ve bu süreçte ortaya çıkacak durumlara çabuk cevap verebilmeleri için proaktif stratejiler üretmeleri öneril-

mektedir. Turistik mekanlarda sağlık ve hijyenle ilgili alınan tedbirlerin potansiyel turistler tarafından daha çok bilinmesi için tanıtıma daha çok yer verilmesi önerilmektedir. Araştırmacılara küresel salgın bittikten sonra potansiyel turistlerin Türkiye'ye seyahat etme niyeti ve bu niyete etki edecek faktörlerin neler olabileceği konusunda betimleyici nitelikte bir araştırma yapımları önerilmektedir.

Kaynakça

- ALTINAY Özdemir, M. & YILDIZ, S. (2020). "How COVID-19 Outbreak Affects Tourists' Travel Intentions? A Case Study In Turkey", *International Social Mentality and Research Thinkers Journal*, 6(32), s.1101-1113. Doi:<http://dx.doi.org/10.31576/smryj.562>.
- AHORSU, D. K., LİN, C. Y., IMANİ, V., SAFFARİ, M., GRİFFİTHS, M. D. & PAKPOUR, A. H. (2020). "The Fear of COVID-19 Scale: Development and Initial Validation", *International Journal of Mental Health and Addiction*.
- ARTİGAS, E. M., YRİGOYEN, C. C., MORAGA, E. T. & VİLLALON, C. (2017). "Determinants of Trust Towards Tourist Destinations", *Journal of Destination Marketing & Management*, 6(4), s.327-334.
- ATAN, M., Atan, S. ve Arslantürk, Y. (2012). *Lisansüstü Araştırmalarda İstatistik Uygulamaları*, Ankara: Dama Yayıncılık.
- Azerbaycan Cumhuriyeti Devlet İstatistik Komitesi, a <https://www.stat.gov.az/source/tourism/> (Erişim Tarihi: 10.03.2021).
- BERİTELLİ, P., Bieger, T. & Laesser, C. (2007). "Destination Governance: Using Corporate Governance Theories as a Foundation for Effective Destination Management", *Journal of Travel Research*, 46(1), s. 96-107.
- JİAN, Y., YU, I. Y., YANG, M. X. & ZENG, K. J. (2020). "The Impacts of Fear and Uncertainty of COVID-19 on Environmental Concerns, Brand Trust, and Behavioral Intentions toward Green Hotels", *Sustainability*, 12(20), s.8688. doi:10.3390/su12208688.
- KABADAYI, M. ve KARDEŞ, N. (2020). "Kovid-19'un (Koronavirüsün) Yerli Turist Davranışı ve Seyahat Eğilimlerine Etkileri", *Türk Turizm Araştırmaları Dergisi*, 4(4), s. 3703-3719. DOI: 10.26677/TR1010.2020.586.
- KARAGÖZ, Y. (2017). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*, İstanbul: Nobel Akademik Yayıncılık.
- LUO, J.M. & LAM, C.F. (2020). "Travel Anxiety, Risk Attitude and Travel Intentions towards "Travel Bubble" Destinations in Hong Kong: Effect of the Fear of COVID-19", *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 17, s. 11. doi:10.3390/ijerph17217859.

- MARİNAO, E., CHASCO, C. & TORRES, E. (2012). “Trust in Tourist Destinations. The Role of Local Inhabitants and Institutions Academia”, *Revista Latinoamericana de Administración*, 51, s. 27-47.
- PERİC G., Dramicanin S. & Conic M. (2021). “The Impact of Serbian Tourists' Risk Perception on Their Travel Intentions During the COVID-19 Pandemic”, *European Journal of Tourism Research*, 27, s.2705.
- SÁNCHEZ-CAÑİZARES S. M., CABEZA-RAMÍREZ L. J., MUÑOZ-FERNÁNDEZ G. & FUENTES-GARCÍA F. J., (2020). “Impact of the Perceived Risk From COVID-19 on Intention to Travel”, *Current Issues in Tourism*. DOI: 10.1080/13683500.2020.1829571.
- ŞANLI, S. C., ERDEM, A. ve UNUR, K. (2020). “Koronavirüs Salgınının Tatile Çıkma Niyeti Üzerine Etkisi”, *Türk Turizm Araştırmaları Dergisi*, 4(3), s. 1671-1688. DOI: 10.26677/TR1010.2020.444.
- ŞENGELE, U., İŞKİN, M., GENÇ, G. ve ÇEVİRİMKAYA, M. (2020). “COVID-19 İle İlgili Ölüm Kaygısının Seyahat Davranışına Etkisi”, *Gaziantep University Journal of Social Sciences Special Issue*, s. 105-121. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1262932>.
- T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı a, <https://www.tga.gov.tr/t-c-kultur-ve-turizm-bakanligi-kontrollu-normallesme-sureci-genelgeleri/> (Erişim tarihi: 03.01.2021).
- T.C. İçişleri Bakanlığı (2020a,13 Mart), 81 İl Valiliği ve Hudut İdare Mülki Amirliklerine Genelge, <https://www.icisleri.gov.tr/81-il-valiligi-ve-hudut-idare-mulki-amirliklerine-genelge> (Erişim tarihi: 03.01.2021).
- T.C. İçişleri Bakanlığı (2020b, 15 Mart), 81 İl Valiliğine Koronavirüs Tedbirleri Konulu Ek Genelge Gönderildi, <https://www.icisleri.gov.tr/81-il-valiligine-coronavirus-tedbirleri-konulu-ek-genelge-gonderdi> (Erişim tarihi: 03.01.2021).
- T.C. İçişleri Bakanlığı (2020c, 16 Mart), 81 İl Valiliğine Koronavirüs Tedbirleri Konulu Ek Bir Genelge Daha Gönderildi, <https://www.icisleri.gov.tr/81-il-valiligine-koronavirus-tedbirleri-konulu-ek-genelge-gonderildi> (Erişim tarihi: 03.01.2021).
- T.C. İçişleri Bakanlığı (2020d, 3 Nisan), <https://www.icisleri.gov.tr/sehir-giriscikis-tebirleri-ve-yas-sinirlaması> (Erişim tarihi: 03.01.2021).
- T.C. İçişleri Bakanlığı (2020e, 23 Kasım) <https://www.icisleri.gov.tr/koronavirus-salgini-yeni-tedbirleri-ile-ilgili-basin-aciklamasi> (Erişim tarihi: 03.01.2021).
- T.C. İçişleri Bakanlığı (2020f, 30 Mayıs) <https://www.icisleri.gov.tr/81-il-valiligine-lokanta-restoran-kafe-vb-isyerleri-park-piknik-alanlari-mesire-yerleri-ve-giyim-pazarlari-genelgesi> (Erişim tarihi: 03.01.2021).
- T.C. Sağlık Bakanlığı (2020a, 23 Ocak), Çin’de Görülen Koronavirüs Salgını Üzerine Bakanlıkta Toplanan Bilim Kurulu’nda Alınan Kararlara İlişkin Açıklama, <https://www.saglik.gov.tr/TR,63422/cinde-gorulen-koronavirus-salgini-uzerine-bakanlikta-toplanan-bilim-kurulunda-alinan-kararlara-iliskin-aciklama-23012020.html> (Erişim Tarihi: 26.11.2020).

- T.C. Sağlık Bakanlığı (2020b, 3 Şubat), Bakan Koca'nın Yeni Tip Koronavirüs (2019-nCoV) Salgınına İlişkin Açıklaması, <https://www.saglik.gov.tr/TR,63662/bakan-kocanın-yeni-tip-koronavirus-2019-ncov-salginina-iliskin-aciklamasi-03022020.html> (Erişim Tarihi: 26.11.2020).
- T.C. Sağlık Bakanlığı (2020c, 29 Şubat), Üç Ülke ile Daha Uçuşların Durdurulmasına İlişkin Açıklama, <https://www.saglik.gov.tr/TR,64265/uc-ulke-ile-daha-ucuslarin-durdurulmasina-iliskin-aciklama-29022020.html> (Erişim Tarihi: 26.11.2020).
- T.C. Sağlık Bakanlığı (2020d, 2 Mart), Koronavirüs Bilim Kurulu Tarafından Hazırlanan 'COVID-19 Bilgilendirme Broşürü' 81 İle Dağıtıldı, <https://www.saglik.gov.tr/TR,64267/koronavirus-bilim-kurulu-tarafindan-hazirlanan-covid-19-bilgilendirme-brosuru-81-ile-dagitildi-02032020.html> (Erişim Tarihi: 26.11.2020).
- T.C. Sağlık Bakanlığı (2020e, 3 Haziran), COVID-19 Nedir?, <https://covid19.saglik.gov.tr/TR-66300/COVID-19-nedir-.html> (Erişim Tarihi: 27.11.2020).
- T.C. Sağlık Bakanlığı (2020f, 11 Mart), Koronavirüs, Alacağımız Tedbirlerden Güçlü Değildir, <https://www.saglik.gov.tr/TR,64383/koronavirus-alacagimiz-tedbirlerden-guclu-degildir.html> (Erişim Tarihi: 27.11.2020).
- T.C. Sağlık Bakanlığı (2020g), <https://covid19.saglik.gov.tr/TR-66493/p.html> (Erişim Tarihi: 27.11.2020).
- WACHYUNĪ, S. S. & KUSUMANĪNGRUM, D. A. (2020). "The Effect of COVID-19 Pandemic: How are the Future Tourist Behavior?", *Journal of Education, Society and Behavioural Science*, 33(4) s.67-76. <https://doi.org/10.9734/jesbs/2020/v33i430219>.
- WONG, T. K., WAN, P. & HSĪAO, H. M. (2011). "The Bases of Political Trust in Six Asian Societies: Institutional and Cultural Explanations Compared", *International Political Science Review*, 32(3), s.263–281.